

HYPERICUM 20, maart 2021

FWT-FLORON

Excursieverslagen FWT-FLORON Twente 2020

Door de coronacrisis zijn de geplande excursies van april, mei en juni vervallen.

Lange Voort (240-480) 11 juli 2020 FWT - FLORON Twente
(W. Boersma)

Deelnemers: Wytze Boersma (coördinator), Ruud Kuipers, Harry Scheper, Ben van Veenen,
René de Wilde, Otto Zijlstra

Door het coronavirus was dit de eerste excursie van 2020. De drie voorgaande konden door de landelijke maatregelen niet doorgaan. Vooraf aan deze excursie moest men zich opgeven, er konden maximaal 10 personen deelnemen en men moest anderhalve meter afstand houden. Dit laatste is in de praktijk moeilijk te handhaven. Ondanks deze beperkingen was iedereen blij dat de excursies weer konden doorgaan. In groepsverband inventariseren is leuker dan alleen. Informatie uitwisseling vond dan ook veelvuldig plaats.

De bedoeling was het hok waar het Grasbroek in ligt te bekijken. Door de moeilijke toegankelijkheid en de verwachte matige afwisseling was dit geen aantrekkelijk doel. Ter plekke is besloten het km-hok ten noorden van het Grasbroek te bekijken. Otto wist zich te herinneren dat in dit hok Ruige anjer (*Dianthus armeria*) voorkomt.

Foto 1 Ruige anjer (Wytze Boersma)

Eerst werd de kanaalberm onderzocht. Naast de algemene soorten zagen we Glad walstro (*Galium mollugo* subsp. *erectum*) en Avondkoekeksbloem (*Silene latifolia* subsp. *alba*) als leuke soorten. In een zijpaadje vonden we Stijve zegge (*Carex elata*) in de sloot en Boshavikskruid (*Hieracium* sect. *Sabauda*) in de houtwal. Hierna richting brug en langs het kanaal. Onderweg vonden we Gevleugeld hertshooi (*Hypericum tetrapterum*), Amerikaanse kruidkers (*Lepidium virginicum*) en Egelantier (*Rosa rubiginosa*). Aan de andere kant van het kanaal gingen we op zoek naar de Ruige anjer die daar in het verleden ook gevonden was. Het duurde niet al te lang of we vonden het eerste exemplaar. Later vonden we er nog veel meer op diverse plaatsen. Samen met het naastliggende km-hok zijn er wel 150 bloeistengels, mogelijk de rijkste groeiplaats van Twente. Het viel op dat Ruige anjer vaak in de nabijheid van Hard zwenkgras (*Festuca brevipila*) staat.

Na de lunch gingen we richting Bornerbroek. Bij de brug werd Klein timoteegras, (*Phleum nodosum*) genoteerd en er werd een poging gedaan om met de nieuwe flora een Teunisbloem (*Oenothera* spec.) te determineren. Dit gaf nog wel de nodige problemen. Het nieuwe kenmerk "kelktopspitsje" was niet duidelijk. In Dumortiera 106 (de Belgische Gorteria) wordt dit kenmerk beter beschreven dan in de nieuwe flora.

Onderweg naar Bornerbroek zagen we op vele plekken Ruige anjer in bloei staan. Hierna via de ijsbaan, een zandweg en verharde weg terug naar het startpunt. Ondertussen werd Wilde

bertram (*Achillea ptarmica*), Gewone waternavel (*Hydrocotyle vulgaris*) en Tandjesgras (*Danthonia decumbens*) genoteerd.

Jammer dat we aan het eind van de excursie overvallen werden door een hevige regenbui.

Totaal zijn er 218 soorten genoteerd. Hiervan zijn 21 abundantiesoorten en 3 detailsoorten

Al met al een goede excursie.

Engbertsdijkvenen-noord (241—500) 5 september 2020 FWT - FLORON Twente
(Andries van Rensen)

9 deelnemers: Wytze Boersma, Ruud Kuipers, Helena Post, Andries van Rensen (coördinator, Marti Rijken, Harry Scheper, Rutger Scholtens, René de Wilde, Otto Zijlstra

Algemeen

De Engbertsdijkvenen zijn een nat heidegebied, redelijk afwisselend met grotere en kleinere plassen, grotendeels open met hier en daar plukjes houtige begroeiing. Binnen het hok bevindt zich aan de westzijde vrij oud bos langs de noord-zuid lopende Bergweg. Tot 2019 waren het centrale en noordelijke deel met een vrij hoge jonge berkenopslag gevuld, terwijl dat terrein vroeger geheel leeg was (topografische kaart 1987). Het centrale deel is met ingang van 2020 geheel van begroeiing ontdaan. Niet alleen is het hout afgevoerd, ook de resterende heide is afgemaaid en verwijderd, en tenslotte is de grond gefreesd door grote werktuigen op rupsbanden met brede freesarmen. De eerste indruk, voorjaar 2020, was tamelijk verontrustend en deed het ergste vrezen voor flora, vogels en kikkers en adders. De opzet voor deze werkwijze was uiteraard vernatting en biotoopherstel. Achteraf kunnen we constateren dat de gevolgen voor de dieren- en plantenwereld meegevallen zijn, temeer daar greppels en andere natte delen ongemoeid gelaten zijn. Adders en kikkers zijn weer gezien. Van de oorspronkelijke kruidlaag bleken voldoende worteldelen en zaad behouden. Hoe vogels en insecten het er vanaf brengen valt af te wachten. Bijkomend voordeel is dat wij vrijelijk overal het terrein konden betreden.

Excursie

Via de noordelijke ingang gingen we het hok binnen over de oude noord-zuidelijke zanddijk, richting uitzichtpunt De Pluus, die we niet bereikt hebben daar we voortijdig afsloegen. In de bermen van de dijk onder meer een groep oude, hoge planten van Brede wespenorchis (*Epipactis helleborine* subsp. *helleborine*), een forse populatie Koningsvaren (*Osmunda regalis*) en talrijke planten Stijve ogentroost (*Euphrasia stricta*), Stijf havikskruid (*Hieracium* sectie *Tridentata*) en Hennegras (*Calamagrostis canescens*).

Foto 2 *Potentilla x suberecta* (Harry Scheper)

Een rondje door de droge hei rechts bracht ons zowel Tormentil (*Potentilla erecta*) als zeer veel *Potentilla x suberecta* (= *Potentilla anglica x erecta*). De te verwachten oudersoort Kruipganzerik (*Potentilla anglica*) liet het ter plaatse afweten, maar is later wel in het oosten met een enkele plant genoteerd.

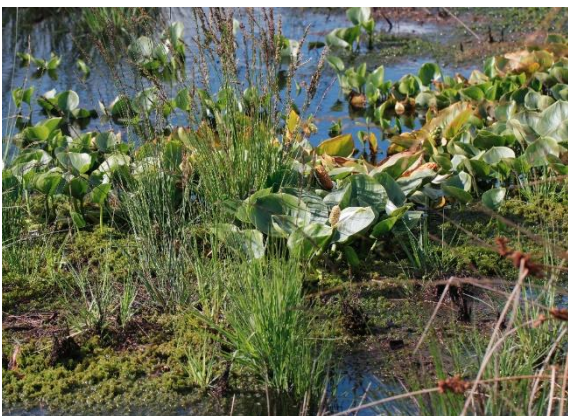

Foto 3 Slangenwortel (Harry Scheper)

Verder Zwarte zegge (*Carex nigra*) en, nieuw voor het hok, Blauwe zegge (*Carex panicea*). Links van het pad drie tandzaden: Knikkend tandzaad (*Bidens cernua*) veel, Smal tandzaad (*Bidens connata*) veel, Zwart tandzaad (*Bidens frondosa*) weinig. Later zou in de centrale plas nog Veerdelig tandzaad (*Bidens tripartita*) opduiken. Ook links, aan de oostzijde van het pad, opvallend veel Slangenwortel (*Calla palustris*), die vroeger alleen in Engbertsdijkvenen-zuid (242 – 496) gezien werd.

Verder daar nog Zompzegge (*Carex canescens*) en zowel Veenpluis (*Eriophorum angustifolium*) als Eenarig wollegras (*Eriophorum vaginatum*).

Het zijpad naar rechts met veel Kraaiheide (*Empetrum nigrum*) voerde naar de zandkuil (vroeger met Oeverzwaluw) waarin Dwergviltkruid (*Logfia minima*) en Zandstruisgras (*Agrostis vinealis*). De steile zandoever van de westelijke zandwinningsplas bracht onder meer Zandblauwtje (*Jasione montana*) en Buntgras (*Corynephorus canescens*).

Tijdens de lunch in de berm werd Tandjesgras (*Danthonia decumbens*) gevonden.

Af buigend naar het noorden (en auto) stond in de centrale poel Gewone waterbies (*Eleocharis palustris*), Moerasstruisgras (*Agrostis canina*), Moeraswederik (*Lysimachia thysiflora*) en Ruwe bies (*Schoenoplectus tabernaemontani*). Kort daarvoor, in een vrij droge hei, een mooie struik Trosbosbes (*Vaccinium corymbosum*).

Van de 332 soorten sinds 1989 hebben wij er in een paar uur tijd iets minder dan de helft, te weten 134, teruggevonden.

Toegift

Andries van Renssen, gemotiveerd door de oude lijst van 332 soorten, heeft tussen 11 september en 28 oktober 2020, nog een aantal bezoeken aan het hok gebracht, met name aan het slecht onderzochte westelijk deel, t.w. Bergweg e.o. en de zandwinningsplas.

In de plas drijvend Kleinste egelskop (*Sparganium natans*), met vlakke bladen en één laag luchtkamers. Op de noordwestelijke oever Oeverbies (*Bolboschoenus laticarpus*). Op de noordwestelijke zandhelling Schijnkoraalmeidoorn (*Crataegus x subsphaerica* = *Crataegus monogyna x rhipidophylla*). In een bosrand langs een zandpad Nieuw-Zeelandse veldkers (*Cardamine corymbosa*) > 5 exemplaren.¹

Voorts Gewone salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*), Gewone eikvaren (*Polypodium vulgare*), Zeegroene muur (*Stellaria palustris*), Boshavikskruid (*Hieracium* sectie *Sabauda*), Dicht havikskruid (*Hieracium* sectie *Vulgata*).

In de centrale plas Naaldwaterbies (*Eleocharis acicularis*), Vlottende bies (*Isolepis fluitans*), Kleine egelskop (*Sparganium emersum*), Blaaszegge (*Carex vesicaria*) en een tweede exemplaar van Trosbosbes.

Aan of bij de oostelijke dijk Knolboterbloem (*Ranunculus bulbosus*), Borstelbies (*Isolepis setacea*), Witte snavelbies (*Rhynchospora alba*), Kleine zonnedauw (*Drosera intermedia*) en een zestal zegges waaronder Pluimzegge (*Carex paniculata*), Hoge cyperzegge (*Carex pseudocyperus*) en Bleke zegge (*Carex pallens*). Daarvan de laatste twee nieuw voor het hok. Tenslotte in de noordwestelijke natte hei nog vier keer Koningsvaren en twee keer Trosbosbes.

---

¹ Van *Sparganium*, *Crataegus* en *Cardamine* is materiaal bewaard.